

מסורת הש"ס

א) ס"א ממון ביד בעלים מאי ניהו, ט) לקמן ה, א) [מגילה טו:], ד) [כתובות יז: ב"ק קסח. סנהדרין מד:], ט) [נעילכ: לקמן ד: ב"ק ה, ו] [ב"ק פט:], ו) רש"ל מ"י, ח) רש"א כספדבגל, ט) [ועתה], י) [נ"ל בידה],

הגהות הב"ח

א) גמ' העדתי. כ"כ פירוש דכיון דאמר הכי חייב לשלם חלקו מדתי דגרמינו אנ"ש דלא הוה כל עיקר ועד זומם דנקט רב לאו דוקא אלא אפי' לא הוה אלא שאלר עדות שקר העדתי. אבל חס' ס"ל דוקא היכא דזבז הוה וס"ל לך שיעור דהא דמנאו עד שמונה שנים טעמא הו' דחד שהוה מנ' למימר אמת העדתי ולא בקשמי להפסיד את חבריו מה שאין כן בשעניות חזמה דכיון דהאמיניהם תורה נעדים שזאים להוהם אפי' הרשעונים בקשו להפסיד ולפי' נחד שהוה גמי כיון שאמר עדות שקר העדתי א"כ בקש להפסיד ממון חבריו בעדותו הלכך חייב לשלם כשהוה עמי"ם שלא הוה חברו וי"ש המוס' דכיון דאמר הכי א"כ בקש להפסיד ממון חבריו נעדימו בלכך משלם חלקו והקשו עי"ז דהא ליכא למי"ד דמשלם ממון בחד שהוה דכיון דלא אשמועינן בתלמודא בטוס מקוס דמימי בטוס פירס לשלם נחד שהוה א"כ קשה [והאמר סקין:], ב) ר"י ד"ה אמר רב חסדא שיהלווקה וכו' הלא. כ"כ וימיה אמרלו לא התייבז לו לפטר אומדין את טובת הנאמה וכל השאר ישלמו ובהא דומתא פליגי ואפשר דעיקר גמגמום בתמי דקטאו לי' מו' דה"ל למימר רב חסדא אמר בנכסיי הבעל וכו' וכו' א) תוב' ד"ה אמר רבי משמע דכיון דאמר הכי אי"כ נקט וכו' ולא נראה דהא ליכא מאן דאמר דמשלם ממון אלא א"כ שניהם הורמום במקוס כלי': ו) בא"ד לפרש דבשארמר עדות: ב) ד"ה כיז מלס בא למכור הוא זכות ספיקו לאחר אומדין: ו) בא"ד השאר הוי מפסידין: ו) בא"ד ככתובה של ו':

מוסף רש"י

משלשין. לשון חלוקה לפי חשבון הוא [וכתובות קד:]. עד שיומרו שניהם. י"ף לא מקבלא והנה עד שקר העד ואמר מר (קוטה ד:). כל מקוס שנאמר עד הוי כלן שנים [מגילה טז: וכו"י] לקמן ה). כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. דבר הממשכן את המעשה דכתיב [ויקרא ה] אם לא יגיד, הגדה קמייתא קפיד קרא [סנהדרין מד:]. דגני עדות חלה הגדה מביא אם לא יגיד וגו' [כתובות יח:]. אומדין כמה אדם

רוצה ליתן כו'. דלי ודלי נתגרשה ע"י עדים אחרים, כי משתכחי הק עדים וזוממין הוו משלמין לה כל כתובתה, דהא צעו לאפסודי כולה מינה דקאמרי נתן לה, אבל השתא שמה אחיה עתידה לטול כתובתה לעולם, שמה תמות ויירשנה צעלה ונמצא של הוי מפסידין אותה כלום, לפיכך אין אומרים ישלמו לה כתובתה אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן לה מיד ככתובתה על הספק שאם נתארמלה או נתגרשה יעלנה הוא ואם תמות ירשנה צעלה והוא יפסיד מה שנתן ודמים הללו יתנו לה העדים, צעונת הנאה וז מפסידין אותה מיד, שאם תבא למוכרה צעונת הנאה וז לא תוכל [ב"ק טז].

מאי ניהו. האי ממון ציד צעליו דקאמר ר"נ היינו דלא נעשה מעשה

שעדיין לא שילם אלא שנגמר דינו לשלם: **משלשין בממון**. אם שלשה עדים הן או ארבעה משלשין ביניהם בית דין נעשין שלש ביניהן להשוותם בצרעון איש לפי חלקו. אי גמי האי משלשין לישראל

צעלמא הוא מחלקין הפרעון צין שלשתן והוא הדין גמי אם ארבעה הן מרצעין: **כל כמיניה**. בתמייה. וכי יכול הוא לחזור צו ויפטר הגדון מלשלם: **העדנו**. אני ופלוני וחצירו אינו מודה: **והוייבנו ממון**. צצ"ד שהוזמנו והעמידנו הגדון דצין על הזמתנו ותייבנו צצ"ד ומההוא שעתא ממונא הוא גבייהו ואין זה מרשיע את עצמו שכבר הרשיעוהו אלהים: **כיון דלחצריה לא מלי מחייב ליה**. שאינו חאמן על חצירו: **בתנ"י**. שגירש **אם אשמו**. צפנינו ציוס פלוני וזה אומר לה גרשתי ואיני חייב לה כתובה ונמצאו זוממין צעמנו הייתם: **והלא צין היום כו'**. כלומר מה ישלמו אלו אם תאמר כל הכתובה והלא שמה ימות או יגרשנה היום או מתר וסופו ליתן לה כתובה נמצאו שלא היו מפסידין אותו כלום: **אומדין כמה אדם רוצה ליתן כספותה של וז**. מספק שאם נתארמלה או נתגרשה יעלנה לוקח ואם מתה יירשנה צעלה ויפסיד מעותיו שנתן וצגמי' מפרש מאי קא מחייב להו תנא דמתני' ליתן: **גמ' כיז שמין**. כלומר מאי קא מחייב להו למיתב דיש לפתור משנתנו לשני כדדים כיז הרי יש לאש ולאשה זכות ספק ככתובה וז היא מנפה שאלם ימות או יגרשנה תגבה את כולה והוא מנפה שאלם תמות בחייו יירשנה יפה כח זכותו מנח זכותה שהוא אוכל פירות הקרקע המיוחד לכתובתה תמיד ולא היא ועוד שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרה גוציינא ואם צאו למכור לאחר וז זכות ספיקה וזה זכות ספיקו שלו נמכר

ביתר משלה ולישראל דמתני' משמע ששמן זכות ספיקה דקתי כמה אדם רוצה ליתן שאלם נתארמלה והא ליכא למימר שאותן דמים יתנו הזוממין שהרי לא זכות ספיקה צאו להפסידו אלא זכות ספיקו שהיו מחייצין אותו לפרוע מיד ויש לומר דה"ק שמין זכות ספיקה כמה אדם רוצה ליתן צעונת הנאה שלה ואותו לא ישלמו וכל השאר ישלמו שכל השאר היו מפסידין אותו בעדותם אבל אותן דמים לא היו מפסידין אותו שהרי גס עתה כשהוזמו אם היתה רוצה למכרה יתן לה הצעל דכיון טובת הנאה וז או דלמא זכות ספיקו קאמר מתני' דלישימו ואותן דמים יתנו העדים ולא מחייצין להו כולי האי שיתנו כל הכתובה חוץ מטובת הנאמה דשמה לא היה נפסד צעדותן כל כך שאף עתה כשהן זוממין שמה ימות מתר ותגבה הכל כי היא לא תמכרנה לו צעונת הנאה אבל טובת הנאמה יתנו לו שכן היו מפסידין אותו שאם לא הוזמו היה פורע מיד עכשיו שהוזמו יש לו זה זכות ספיקו ככתובתה ושאלם נתארמלה דמתני' ה"ק אומדין כמה אדם רוצה ליתן ככתובה וז שהיא תלויה בצפק שאם נתארמלה תגבנה היא ואם מתה יירשנה צעלה ושמן צצ"ד את זכות ספיקו ויתנו לו: **רב חסדא אמר בצעל**. זכות ספיקו כל צעל אומדין כמה אדם רוצה ליתן צו ואותו יתנו הזוממין: **רב נתן אמר באשה**. זכות ספיקה אומדין ואותו לא ישלמו^[א] (וכל השאר ישלמו) וחומר גדול הוא אללן: **אמר רב פפא באשה**. שמין כרצ נתן וכתובתה לא

ישלמו לו אלא העודף ככתובתה על הדמים הללו אבל לא נכסי מלוג שלה ונכסי מלוג היו מפסידין אותו בעדותן מלאכול פירות בחייה ומלירש אותה בזממה אין משלמין דיכולין לומר אנו לא העדנו אלא על כתובתה ולא ידענו שהיו לה נכסי מלוג. ואני לא כך שמעתיא וכך שמעתי רב חסדא אמר בצעל לפי מה שהן נכסי הצעל אם עדית אם ויצורית אומדין את טובת הנאמה א) כשהלוקח מדקדק בכך רב נתן אמר באשה ובא רב פפא ופירש מאי ונאשה דקאמר רב נתן ככתובתה שאם ייחד לה קרקע לכתובתה צו ישומו. ולכי מגמגם זה חדל היכי מחייצין להו זכות ספיקה הלל לא היו מפסידין אותו אלא זכות ספיקו ועוד דהכי איציעי ליה למימתי רב חסדא אמר בנכסי הצעל ותו

רוצה ליתן כו'. דלי ודלי נתגרשה ע"י עדים אחרים, כי משתכחי הק עדים וזוממין הוו משלמין לה כל כתובתה, דהא צעו לאפסודי כולה מינה דקאמרי נתן לה, אבל השתא שמה אחיה עתידה לטול כתובתה לעולם, שמה תמות ויירשנה צעלה ונמצא של הוי מפסידין אותה כלום, לפיכך אין אומרים ישלמו לה כתובתה אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן לה מיד ככתובתה על הספק שאם נתארמלה או נתגרשה יעלנה הוא ואם תמות ירשנה צעלה והוא יפסיד מה שנתן ודמים הללו יתנו לה העדים, צעונת הנאה וז מפסידין אותה מיד, שאם תבא למוכרה צעונת הנאה וז לא תוכל [ב"ק טז].

ביצד העדים פרק ראשון מכות

ג.

באומר עדות שקר העדתי. ושוב הוהם לכאורה משמע א) דכי אמר הכי משלם חלקו דא"כ בקש להפסיד ממון חצירו צעדותו ולא נראה דהא לימא מאן דמשלם ממון אלא א"כ הוהם במקוס פלוני עמנו הייתם לכך יש לפרש עדות שקר העדתי ושוב הוזמו שניהן דהשתא יש לפרש ו) כדאמר עדות שקר העדתי סותר עדותו ולא שייכא ביה תורת הזמה כי אם בחצירו ופריך הא כל כמיניה אפי' הוא צעלמו אמי לידי הזמה דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והוי כלל סתר את דצריו וא"כ הוו שניהם זוממין ומשלמין ממון: **ביצד שמין**. אותו זכות שיש לו לצעל ככתובתה דמה שהיא תחתיו יותר מאס גרשה לפי שאתה מוצא אותו יפוי כח שיש לו לצעל כמה שהיא תחתיו צצ' דרכים האחד אם ימכור לאחר זכות ספיקו שאם מתה יירשנה והשני הוא יקנה מאשמו זכות ספיקה שאם תתאלמן או תתגרש שהיא תמכור לו דדמים מועטים וצענין זה יפה כח זכותו יותר מאס^{ב)} למכור הוא זכות ספיקו כיז הרי שהיתה כתובתה ק' מנה אם צא למכור זכות ספיקו יתן לו הלוקח' א מנה נמצא שזכות הצעל כמה הוא צמה שהיא תחתיו עולה לנ' מנה דדךך זה וכשהיא מוכרת כתובתה עולה זכותו ס' מנה לפי שאין זכות ספיקה שזה כמו זכות ספיקו חדא שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרה גוציינא ועוד שהוא אוכל תמיד פירות הקרקע המיוחד לכתובתה ולא היא ולכך^{ג)} כשהוא מוכר זכות ספיקו ק' מנה הרי מנה האשה מוכרת זכות ספיקה הן בצעל הן לאחר צמי' מנה הרי לך שיקנה מאשמו זכות ספיקה שמהא לו כל הכתובה של ק' מנה צמי' מנה והשתא דדךך זה עולה יפוי כח זכות הצעל צמה שהיא תחתיו לנס' מנה כדפירשמי ולכך מציעי ליה כיז שמין

מי אמרינן דשמין לאשה כמה אדם רוצה ליתן צונת ספיקה דהיינו ארבעים וכל השאר דהיינו ס' מנה ישלמו שכל השאר^{ד)} מפסידין אותו בעדותן שמעדין שגירשה שהרי היו מחייצין אותו כל הכתובה ולישראל דמתני' משמע הכי דקתי אומדין כמה אדם רוצה ליתן שאם נתארמלה או נתגרשה משמע דשמין באשה או דלמלא הא לא אמרינן לשום באשה לחייב העדים לשלם כל הכתובה חוץ מזכות ספיקה כדפי' שמה לא היה נפסד בעדותם כולי האי דשמה לא תמכור לו האשה זכות ספיקה ולכך אין לנו לשום באשה כדפירשמי אלא שמין בצעל כמה יתנו לו צונת ספיקו אם ימכור זה דהיינו ו' מנה וכן ישלמו לו העדים שכן מפסידין אותו ושאלם נתארמלה או נתגרשה דמתני' לאו למימר דשמין באשה אלא ה"ק אומדין כמה אדם רוצה ליתן ככתובה א) זו שהיא תלויה בצפק שאם תתאלמן או תתגרש תגבנה היא ואם מתה יירשנה צעלה ושמן צית דין זכות ספיקו ויתנו לו: **מועדין אנו באיש פלוני שגירש אשתו וכו'**, ואמ' וליחייבו שאר כסות^{ה)} (ועונה) דהא מפסידין לאשה וי"ל דמיירי שמעשה ידיה שהן^{ו)} צידו שזין כשאר כסות (ועונה) ועוד י"ל שאומרת גירשתי וא"כ מחלה לצעלה אותן^{ז)} דצרים ואע"ג דאמרינן האשה שאמרה לצעלה גירשתי נאמנת ה"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דליכא עדים לא כדאמרינן ככתובות פרק האשה שנתארמלה (דף כד:).

אייכא אמר רב יהודה אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו. כגון שבא ואמר אנו פלוני ופלוני העדנו והוזמנו בבית דינו של פלוני וחייבונו ממון והו משלם לפי חלקו. סד"א כיון דלחצריה לא מצי מחייב ליה איהו גמי לא משלם קמ"ל דמשלם חלקו. אבל אחר שהועיד אם חוזר בו ואמר שקר העדתי לאו כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. וכי האי גונאם לא א' סניא דאינו משלם על פי עצמו אלא עדותו שהעיד עדות נכונה חשבנין ומתקיימת. וכן אם נמצא אחד מן העדים וזומם אינו משלם כלל דתניא לעולם אין משלמין ממון עד שיוודו שניהן. אבל אם הוזמו כולן משלמין כל אחד לפי חלקו דנתן משלשין במעות ואין משלשין במכות א) אבל העידו שחייב מלקות ונמצאו זוממין כל אחד לוקח: מתני' מעדינו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום בין למחר סופו ליתן לה כתובתה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה: כיצד שזין אמר רב חסדא כבעל. רב נתן בר הושעיא אמר באשה: אמר רב פפא באשה ובכתובתה שפי' כשם שהעידו עליה שגירשה בעלה נתן לה כתובתה ונמצאו זוממין אין משלמין לה כל כתובתה אלא לפי טובת הנאת כתובתה כאשר הוא מפורש בפרק החובל בחבירו (פג: טז). הלכה חרש שוטח וקטן פגיעתו רעה בו כן מכאן משלמין לאיש לפי טובת הנאתו בכתובת אשתו והיא תחתיו: כיצד אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם תמות אשה זו בחי' בעלה ויירשנה בעלה יוכה בה הקונה אותה מן הבעל ואם נתאלמנה או נתגרשה תגבה כתובתה ואבדו מעות הקונה והוה שהיו מפסידין הבעל בעדותן שגירשה והוא שוממו לעשות לבעל. (וחלקו בזה רב חסדא אמר בבעל שמין אומדין כמה אדם רוצה ליתן כדי לקנות מזה הבעל מה שיירש כתובת אשתו לכשתמות והיא תחתיו כענין שפירשנו למעלה). ושומא זו רב חסדא אמר בבעל כלומר אומדין דעת זה הבעל בכמה מן

המעות יתרצה זה למכור כתובת אשתו בטובת הנאה כענין שפירשנו למעלה. ורב נתן בר הושעיא אמר ברית האשה אומדין ושמן בכמה תתרצה אשה זו שחמכור כתובתה בטובת הנאה כמו שפירשנו למעלה א). ורב פפא הוסיף על דברי רב נתן ואמר באשה ובכתובתה הן שמתין^{ז)} נמצא רב נתן ורב פפא חולקין על רב חסדא ורבו עליו: [כאן חסרים מן הכתב ג' שיטין וחיצין: אע"ג

↑ פי' לא מצעיא וכו' צעור ח"מ סי' לה בשם ריטוי ועי' ש"ך שם ס"ק א' שהלך בזה: א) כיז כו': ב) עי' רש"י ובערוך ערך שמין א': ד) דברי ר"פ לא פירש ר"ם ופי' רש"י ובעל תאמר ורמזין מלחמות ונחידותיו ובערוך שם וברעניצ"א:

↑ א מיי פ"כ מהל' עדות הלי"א טו"ח"מ סי' ל"ח:
י ב מיי פ"ג מ"ג מהל' עדות הלכה א סתם עשין קטו טו"ע ח"מ סי' כט ס"א:
יא ג מיי פ"ח שם הל' ח סתם עשין קי':
יב ד ה מיי פ"ח שם הלכה א סתם שם טו"ח"מ סי' לח:
יג ו מיי שם הלכה ב סתם שם טו"ח"מ שם:

↑ רבינו הגנאל

אמר רב יהודה אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו. כגון שבא ואמר אנו פלוני ופלוני העדנו והוזמנו בבית דינו של פלוני וחייבונו ממון והו משלם לפי חלקו. סד"א כיון דלחצריה לא מצי מחייב ליה איהו גמי לא משלם קמ"ל דמשלם חלקו. אבל אחר שהועיד אם חוזר בו ואמר שקר העדתי לאו כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. וכי האי גונאם לא א' סניא דאינו משלם על פי עצמו אלא עדותו שהעיד עדות נכונה חשבנין ומתקיימת. וכן אם נמצא אחד מן העדים וזומם אינו משלם כלל דתניא לעולם אין משלמין ממון עד שיוודו שניהן. אבל אם הוזמו כולן משלמין כל אחד לפי חלקו דנתן משלשין במעות ואין משלשין במכות א) אבל העידו שחייב מלקות ונמצאו זוממין כל אחד לוקח: מתני' מעדינו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום בין למחר סופו ליתן לה כתובתה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה: כיצד שזין אמר רב חסדא כבעל. רב נתן בר הושעיא אמר באשה: אמר רב פפא באשה ובכתובתה שפי' כשם שהעידו עליה שגירשה בעלה נתן לה כתובתה ונמצאו זוממין אין משלמין לה כל כתובתה אלא לפי טובת הנאת כתובתה כאשר הוא מפורש בפרק החובל בחבירו (פג: טז). הלכה חרש שוטח וקטן פגיעתו רעה בו כן מכאן משלמין לאיש לפי טובת הנאתו בכתובת אשתו והיא תחתיו: כיצד אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם תמות אשה זו בחי' בעלה ויירשנה בעלה יוכה בה הקונה אותה מן הבעל ואם נתאלמנה או נתגרשה תגבה כתובתה ואבדו מעות הקונה והוה שהיו מפסידין הבעל בעדותן שגירשה והוא שוממו לעשות לבעל. (וחלקו בזה רב חסדא אמר בבעל שמין אומדין כמה אדם רוצה ליתן כדי לקנות מזה הבעל מה שיירש כתובת אשתו לכשתמות והיא תחתיו כענין שפירשנו למעלה). ושומא זו רב חסדא אמר בבעל כלומר אומדין דעת זה הבעל בכמה מן

↑ פי' לא מצעיא וכו' צעור ח"מ סי' לה בשם ריטוי ועי' ש"ך שם ס"ק א' שהלך בזה: א) כיז כו': ב) עי' רש"י ובערוך ערך שמין א': ד) דברי ר"פ לא פירש ר"ם ופי' רש"י ובעל תאמר ורמזין מלחמות ונחידותיו ובערוך שם וברעניצ"א: